

Nr 309.

Av herr **Möller m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i §§ 4 och 28 regeringsformen.

I regeringsformens § 4 angivas de kvalifikationer, som krävas av statsråden, sålunda, att Konungen till statsråd må kalla och utnämna »kunniga, erfarna, redliga och allmänt aktade, infödda svenska män av den rena evangeliska läran». Det framgår härav att statsråden måste besitta tre, eller kanske rättare fyra olika slags kvalifikationer: kunnighet och erfarenhet, som hänföra sig till det intellektuella området, redlighet, som hänför sig till det moraliska området, svenskheten, den nationella kvalifikationen, och slutligen renlärighet i trossaker, en religiös kvalifikation.

Självklart är att av statsråden måste krävas vissa intellektuella egenskaper, som garantera att de med förstånd och insikt förvalta sina ämbeten, vissa moraliska egenskaper, som garantera att statens affärer skötas på ett hederligt sätt; likaså måste det naturligtvis krävas, att statsråden äro svenska män. Men lika självklart som allt detta är, lika svårfattligt är det för många människor, att statsråden nödvändigtvis skola vara religiösa och icke blott det utan till och med vara anhängare av en viss bestämd bekännelse-riktning.

Den omständigheten att en person är anhängare av den rena evangeliska läran torde icke i allmänhet i vår tid anses berättiga till någon företrädesrätt, åtminstone icke i världsliga ting. Men i sin nuvarande avfattning gör grundlagen uppenbarligen statsrådsämbetena till monopol för lutheraner.

Vid ministerskiften granskas och vägas i den offentliga diskussionen sådana personer, som ifrågasättas till statsrådsposter, ur alla möjliga synpunkter, och denna granskning är med vårt starkt utvecklade partiväsen alltid mycket vass och absolut osminkad. Likväl torde det strängt taget aldrig numera förekomma, att vederbörandes ställning i trossaker bringas

på tal i syfte att omintetgöra en statsråds kandidatur. Möjligen kan det påvisas, att någon tidning, som tagit till speciell uppgift att kämpa för religiösa intressen, kritiserat en ifrågasatt ecklesiastikministers hållning till religionen, men i den stora politiska pressen torde man förgäves få leta efter dylika synpunkter. Detta synes oss utgöra ett ganska tillförlitligt bevis därför, att den allmänna meningen är fullständigt likgiltig för statsrådets trosbekännelser, och att alltså grundlagens krav i fråga om den rena evangeliska läran icke numera har stöd hos någon mera utbredd opinion. Helt naturligt för övrigt. De övertygade bekännarna av den rena evangeliska läran torde vara ganska få; bland personer, som kunna tänkas ifrågakomma till statsrådsposter, rent av så få, att om kravet skulle i verklig mening upprätthållas, så kan det betvivlas, att vi överhuvud skulle kunna erhålla en kompetent regering.

Grundlagens bud anses icke kräva, att nykallade statsråd skola underkastas förhör i trons huvudstycken, ehuru detta torde vara den enda möjliga utvägen att utröna, huruvida de verkligen omfatta den rena evangeliska läran. Man har nöjt sig med att tolka grundlagens ord som en föreskrift, att statsråden skola vara medlemmar av statskyrkan.

Statskyrkan har emellertid, som allmänt känt är, inom sig en betydande kontingent notoriska hedningar och ännu flera, som hysa helt andra meningar i bekännelsefrågor än den rena evangeliska lärans. Tillhörighet till statskyrkan utgör sålunda på intet sätt en garanti för att grundlagens bud bliva i anda och sanning efterföljda. Tvärtom torde man ha rätt att anse denna tolkning som ett klart bevis för omöjligheten att upprätthålla kravet på statsrådets renlärlighet. Tolkningen innebär i själva verket, att i denna sak formen är allt, innehållet intet.

Staten kräver i övrigt icke renlärlighet af några andra ämbetsmän än präster och sådana, som meddela undervisning i kristendom eller teologisk vetenskap. Regeringsformens § 4 avser dock icke att göra statsrådsämbetena till ett privilegium för präster och kristendomslärare, vilket måhända någon härav skulle frestas att tro. Det kan naturligtvis vara en viss reson i att ålägga prästerna bekännelse tvång, så länge statskyrkan består; att begära dylikt tvång av teologiska lärare i allmänhet kan säkerligen icke på rimligt sätt motiveras, men statsrådets jämställdhet med präster och kristendomslärare i avseende på bekännelse tvånget synes fullkomligt meningslöst.

De skäl, som kunna ha förelegat i gången tid att utesluta judar, katoliker och muhammedaner från möjligheten att bli statsråd, ha alldeles ingen bärlighet numera. Religionsstridernas tid, i deras form av statliga

maktstrider, torde vara definitivt förbi. Religionsfrihetens grundsats trän- ger långsamt men oemotståndligt fram till herravälde i trossaker. Samhället bör utan tvekan dra de därav följande slutsatserna för sin lagstiftning. Uppenbart är att grundlagens bud om renlärighet för statsråd kränker religionsfrihetens grundsats, och denna grundsats är dock en av de vackraste frukterna av en utvecklad kultur.

Om man invänder, att religionsfriheten kränkes blott i form men icke i sak, så är detta för det första icke alldeles sant och för det andra är invändningen ett erkännande, att stadgandet saknar fog. Ty vad intresse samhället kan ha att upprätthålla en kränkning i form och samtidigt förklara, att kränkning icke bör eller får ske i sak, lär ingen förnuftig människa kunna fundera ut.

Så snart man medgiver, att man på grund av tolkningen av ifråga- varande bestämmelse i grundlagen kan få både öppna religionsfiender och metodister, baptister och andra frireligiösa till statsråd, så har man erkänt, att bestämmelsen är ett laglik. Det torde emellertid vara ett verkligt samhällsintresse, att laglik icke tolereras i grundlagen. För att kunna upprätthålla den särskilda vördnad, med vilken man vill omgiva grundlagen, måste dennas bestämmelser kunna tillämpas både enligt sin anda och sin bokstav. Någon aktning för en grundlag, som börjar förlora kontakten med det levande livet, torde icke i längden kunna urgeras, såvitt man icke inskränker sig till att begära den aktning, som tillkommer ärevärdiga historiska dokument. Följaktligen är det angeläget, att grundlagens bud hållas tidsenliga. Föräldrade bestämmelser böra utmönstras och grund- lagens utveckling följa tidens allmänna utveckling.

År 1913 väcktes motioner i här behandlade ämne i första kammaren av professor *Helge Bäckström* och i andra kammaren av borgmästaren *Carl Lindhagen*. Motionerna blevo på yrkande av konstitutionsutskottet av- slagna med hänvisning till, att den ifrågasatta ändringen även krävde ändring i grundlagens § 28, där det bestämmes, att endast den, som tillhör den rena evangeliska läran, kan få deltaga »i handläggning eller avgörande av fråga, som angår religionsvård, religionsundervisning eller befordringar inom den svenska kyrkan», och dels att riksdagen år 1909 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt utredning om dissenters ställning i vårt land, och denna utredning otvivelaktigt skulle syssla även med här ifrågavarande spörsmål.

Vad det förra argumentet angår, synes intet hinder rimligen kunna resas däremot, att åberopade bestämmelse i regeringsformens § 28 ändras samtidigt med strykningen av renlärighetskravet i § 4, ty bibehållandet

av statsrådets beaktelse tvång kan icke gärna enbart motiveras därmed, att statsråden i vissa fall måste handlägga ärenden, som angå statskyrkan. I och med det att tillhörigheten till statskyrkan är § 4:s verkliga innebörd, står alltid kyrkan den risken, att dess ärenden bli handlagda av människor av annan faktisk tro än den rena evangeliska lärans. Kyrkan är alltså icke skyddad vare sig mot att religionsfiender eller religionslikgiltiga få i egenskap av statsråd syssla med dess angelägenheter, och då synes det verkligen vara av alldeles underordnad vikt, huruvida statsråden formellt fylla kravet att tillhöra den rena evangeliska läran eller ej.

Vad argumentet nummer två angår, synes dess bärighet icke större än det förras, ty icke lägger ett beslut om upphävande av nämnda bestämmelse hinder i vägen för en utveckling i överensstämmelse med tidens krav av hela dissentersfrågan, men däremot är det meningslöst att med åberopande av en gammal riksdagsskrivelse hindra en ändring, vars sakliga riktighet är insedd och erkänd.

Under hänvisning till det anförda tillåta vi oss hemställa, att riksdagen ville besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av §§ 4 och 28 regeringsformen, att orden »av den rena evangeliska läran» i § 4 utgå och att § 28 bringas i överensstämmelse med denna ändring.

Stockholm den 15 februari 1918.

Gustav Möller.

Artur Engberg.

Axel Ljungberg.

Per Edvin Sköld.

A. H. Hansson.
Sölvesborg

Sven Persson.

Wilhelm Björck.

Olof Nilsson.

P. Albin Hansson.

Sven Ljungkvist.

O. L. Johansson.